

Jan Holm Mortensen
**Jesus og de
jødiske fester**
Israels festkalender som guide
til Det Nye Testamente

Pinse

i lyset af Jesu jødiske samtid

Forholdet mellem GT og NT

- Den gamle pagt → Den nye pagt
- Skjult → Åbenbaret
- Skygge → Virkelighed
- Løfte → Opfyldelse

Sinajpagtens festkalender

1. PINSEN – ÉN AF TRE FESTER

Tre valfarts-høstfester

2 Mos 23,10-19; 34,18-23

1. Usyrede brøds fest
(byghøsten)

2. Kornhøstfesten
"Ugefesten" for hvedehøsten

3. Frugthøstfesten
"Indsamlingsfesten"

3 Mos 23 og 5 Mos 16

- (Sabbat)
- Påske - *Valfartsfest*
 - Usyrede brøds fest
 - Førstegrøden af kornet
- Ugefesten (Pinse) - *Valfartsfest*

- Hornblæsning
- Forsoningsdagen
- Løvhyttefesten - *Valfartsfest*

Skaberen og Frelseren

Fest for Skaberen

Usyrede brøds fest →

Kornhøstfesten →

Frugthøstfesten →

Fest for Frelseren

Påske (exodus)

Pinse (...???)

Løvhyttetefesten

(med Gud på vej
mod det
forjættede land)

Pinsen som høstfest

2. PINSEN – I DEN GAMLE PAGT 1

3 Mos 23,15

Derpå skal I tælle syv uger frem fra dagen efter sabbatten, den dag I bringer svingningsneget; det skal være syv hele uger; I skal tælle halvtreds dage frem til dagen efter den syvende sabbat; da skal I bringe Herren et nyt afgrødeoffer. Hjemmefra skal I medbringe to svingningsbrød, bagt som syrnet brød af to tiendedele efa fint mel, det er førstegrøde til Herren.

Kohanim lift the loaves of bread in the air. (Photo: Yisrael Rosenberg/ Breaking Israel News)

Kohanim lift the loaves of bread in the air. (Photo: Yisrael Rosenberg/ Breaking Israel News)

Festens navn?

- 2 Mos 23,16: "Kornhøstfesten"
- 2 Mos 34,22: "Ugefesten" (*Shavuot*)
- 3 Mos 23,15-21: *Intet navn angivet.*
- 4 Mos 28,26: "På førstegrødens dag ... under jeres ugefest"
- 5 Mos 16,10.16: "Ugefesten"
- 2 Krøn 8,13: "Ugefesten"

Pinse tælles fra påske

Syv ugers (50 dages) "Omer-tælling" har givet festen navn:

- "Shavuot" – "Uger" på hebraisk
- "Pentēkostē" – "50" på græsk

Pinsen har ikke sit eget navn

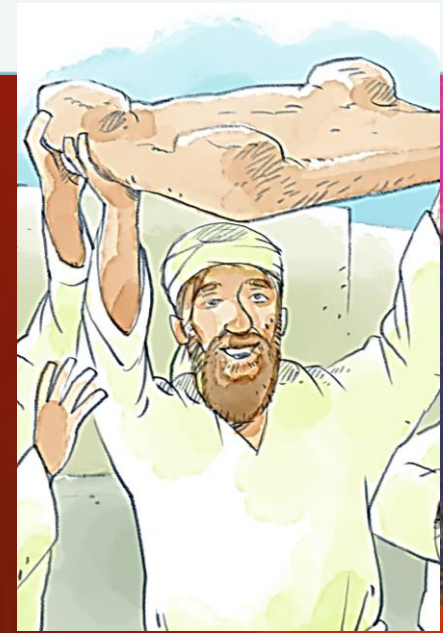
- men flyder ud af påsken

Pinse tælles fra påske

- Påskens *tre* fester (3 Mos 23:
 1. Pæsach (påske) (14. Nisan)
 2. De usyrede brøds fest (15. Nisan og syv dage)
 3. Svingningen af det første neg ("omer")
("dagen efter sabbatten" = 16. Nisan)

Pinse tælles fra påske

Klimaks...

- "Fest for kornhøsten" som helhed (2 Mos 23,16 ; 5 Mos 16,9)
- Fra neget (påske) til brødet (pinse)
- Fra templet til hjemmet
- Rabbinerne = påskens afslutning

... og begyndelse

Pinse = "Førstegrødens dag" (4 Mos 28,26)

"Bikkurim": Førstegrøden af landets syv afgrøder (5 Mos 8,8) bringes til templet mellem pinse og løvhyttefest (5 Mos 26).

"Bikkurim" i Tempelrullen

- Påske
↓ 50 dage
- Ny hvede (pinse)
↓ 50 dage
- Ny vin
↓ 50 dage
- Ny olie

Skaberen og Frelseren?

Fest for Skaberen

Usyrede brøds fest →

Kornhøstfesten →

Frugthøstfesten →

Fest for Frelseren

Påske (exodus)

Pinse (...???)

Løvhyttetefesten

(med Gud på vej
mod det
forjættede land)

Gamle jødiske traditioner

3. PINSEN – I JØDEDOMMEN

Jødisk shavuot

- 6-7. Sivan (start ved mørkets frembrud)
- "Matan Torah" = Lovens gave
- Synagogelæsninger: 2 Mos 19-20; Ruth; Ez 1
- "Tikkun Leil Shavuot" – "Reparation" (14.årh.)
- Synagogen dekoreres (blomster, korn o.a.)
- Mælkeprodukter (blintches), 5 Mos 26,9 ("et land, der flyder med mælk og honning")

Skaberen og Frelseren?

Fest for Skaberen

Usyrede brøds fest →

Kornhøstfesten →

Frugthøstfesten →

Fest for Frelseren

Påske (exodus)

Pinse (loven???)

Løvhyttetefesten

(med Gud på vej
mod det
forjættede land)

Pinse = Festen for loven/pagten?

- ✘ Ingen tydelig frelseshistorisk udlægning i GT
- ✘ Filon knytter lovens gave til *hornblæsnings-dagen*.
- ✘ Kun høst-relaterede ritualer i templet (Josefus, Mishna)

Pinse = Festen for loven/pagten?

- ✓ Exodus 19,1: "i den tredje måned"?
- ✓ 2 Krøn 15,10: pagtsfornyelse i tredje måned?
- ✓ *Jubilæerbogen (2. årh.f.Kr.): Pinse: Pagten på Sinaj samt Noa- og Abrahamspagten.*
- ✓ Qumran – fornyelse af pagten i pinsen
- ✓ Rabbinsk læsning: 2 Mos 19 (Tosefta)
- ✓ Sekvensen påske-pinse-løvhyttedefest
- ✓ NT's pinse kobler til profeternes "nye pagt".

Pinsen som lovens og pagtens fest

4. PINSEN – I DEN GAMLE PAGT 2

Pinse = Festen for loven/pagten

Fest for Skaberen

Usyrede brøds fest →

Kornhøstfesten →

Frugthøstfesten →

Fest for Frelseren

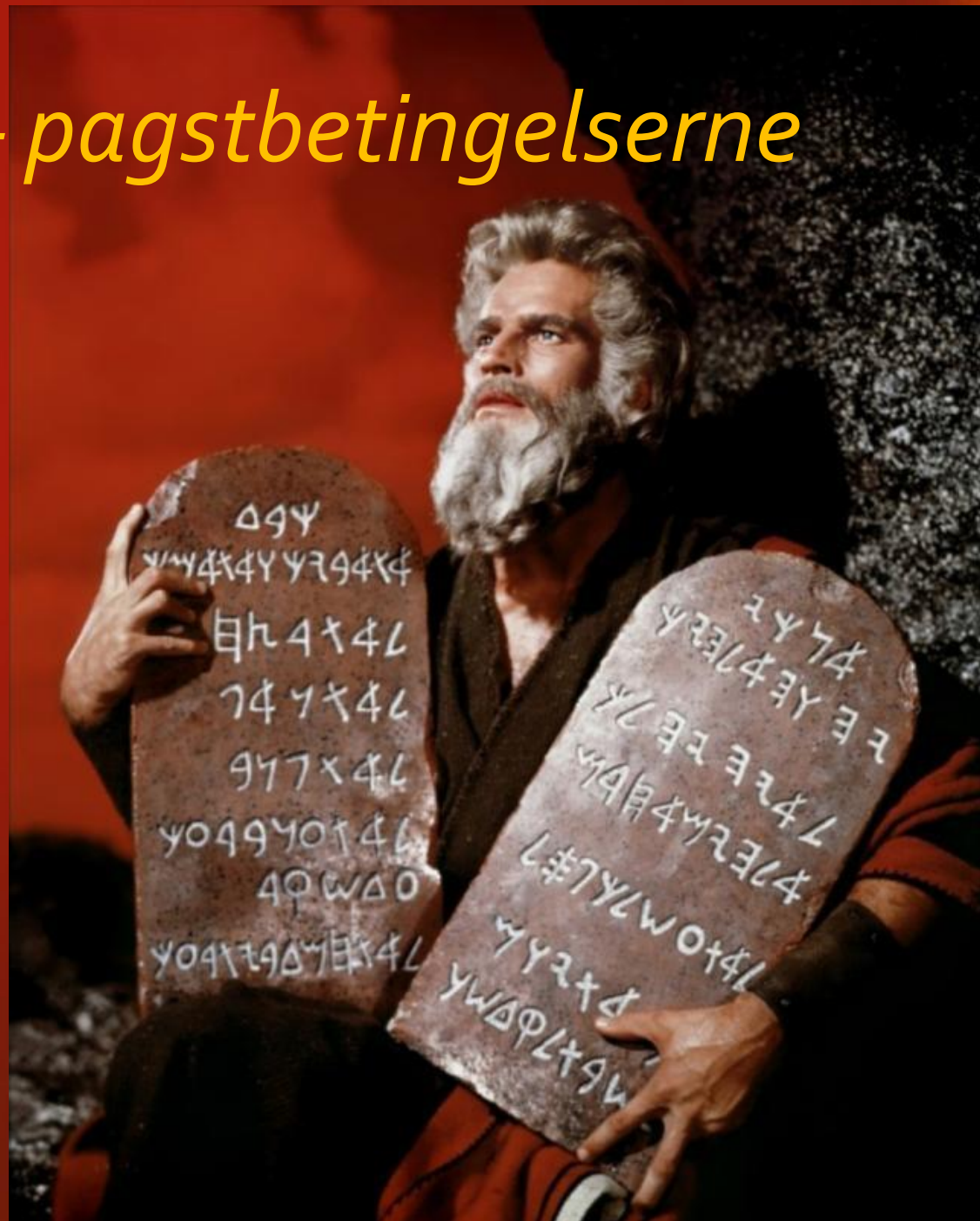
Påske (exodus)

Pinse (loven og

pagten)

Løvhyttedefesten (med
Gud på vej mod det
forjættede land)

1) Loven – pagstbetingelserne

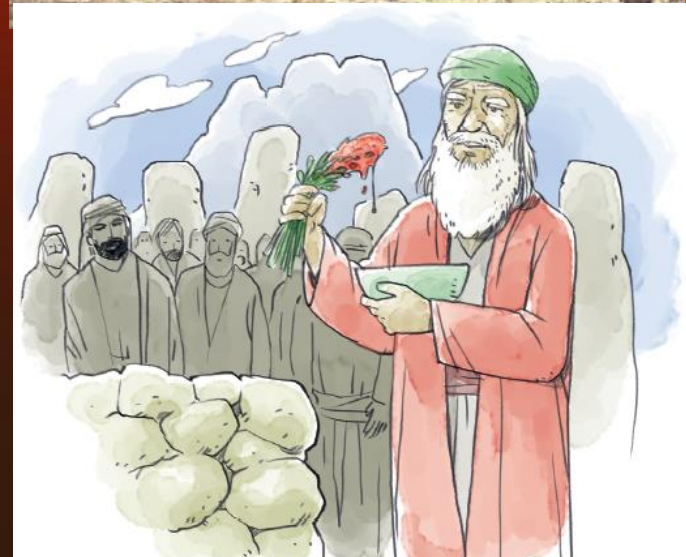

2 Mos 19-23

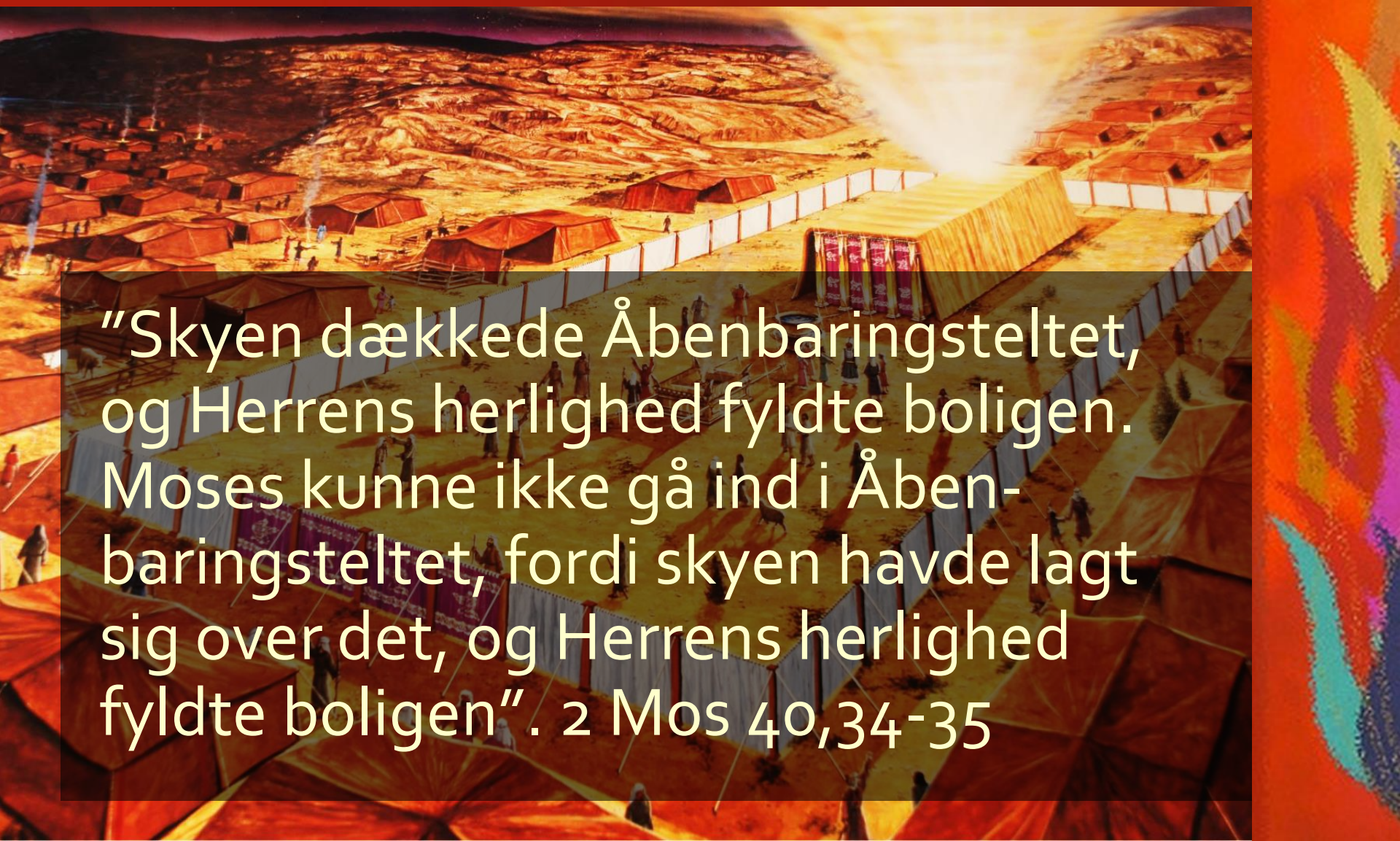
2) Pagtsslutningen

2 Mos 24

- Alter og tolv stenstøtter
- Offerblod i to skåle:
- Blod sprinkles på alteret
- Pagten læses op
- Blod stænkes på folket
- "Dette er pagtens blod"
- De 70 ældste på bjerget

3) Gud tager bolig hos sit folk

“Skyen dækkede Åbenbaringsteltet, og Herrens herlighed fyldte boligen. Moses kunne ikke gå ind i Åbenbaringsteltet, fordi skyen havde lagt sig over det, og Herrens herlighed fyldte boligen”. 2 Mos 40,34-35

2 Mos 19,16-20

”Da det blev morgen den tredje dag, kom der lyn og torden; en tung sky lagde sig over bjerget, og der lød kraftig klang af horn, så hele folket i lejren skælvede af rædsel. Men Moses førte folket ud af lejren, hen imod Gud, og de stillede sig op ved foden af bjerget. Hele Sinajs bjerg var hyllet i røg, fordi Herren var steget ned på det i ild, og røgen steg til vejrs som røgen fra en smelteovn.

Hele bjerget skælvede af stor rædsel, og hornklangen blev kraftigere og kraftigere. Moses talte, og Gud svarede ham, så det kunne høres. Herren steg ned på Sinajs bjerg, på toppen af bjerget; han kaldte Moses op på toppen af bjerget, og Moses gik derop”

3) *Gud tager bolig hos sit folk*

- Ånden over Moses (2 Mos 34,29, Es 63,11)
- Ånden over de 70 ældste (4 Mos 11,16-25)

Herren steg ned i skyen og talte til ham, og han tog noget af den ånd, som hvilede på ham, og lagde den på de halvfjerds ældste. Ånden kom over dem, og de kom i profetisk henrykkelse. Det gjorde de ikke siden hen.

Josva, Nuns søn ... sagde: »Moses, herre, stands dem!« Men Moses svarede ham: »Viser du nidkærhed på mine vegne? Gid hele Herrens folk var profeter, fordi Herren lagde sin ånd på dem!«

Pinse = Påskens Klimaks...

Som høstfest

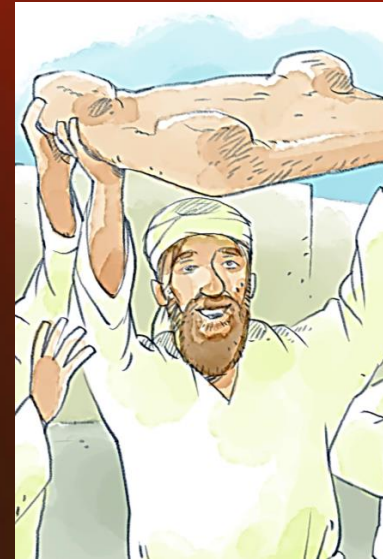
Påske

Første neg

Pinse

Første brød

Pinse = Påskens Klimaks...

Som fest for frelsen

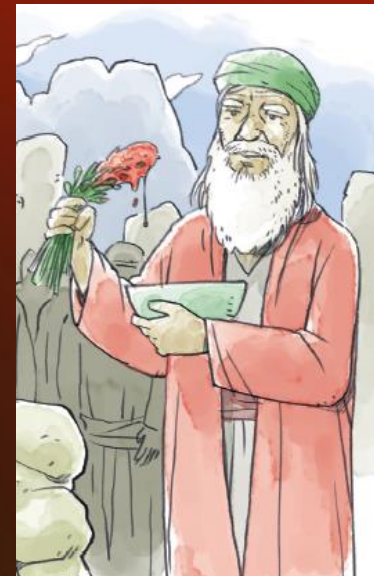
Påske

Frelse fra slaveri

Pinse

Gud flytter ind

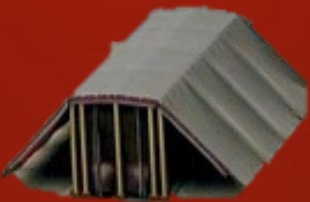
Pinsens tre led

1. Lovens gave (betingelser)

2. Pagtslutningen (indgåelse)

3. Gud flytter ind (effektivering)

... og begyndelse

Som høstfest

- Begyndelse på førstegrødetiden frem til løvhyttetefesten

Som fest for frelsen

- Begyndelse på vandringen mod det forjættede land
- Årlig fornyelse af pagten på vej mod Guds rige

Pinsens profetiske perspektiv

5. PINSEN – I DEN GAMLE PAGT 3

Profetierne om den nye pagt

- "Den ny pagt" – "loven i hjertet", Jer 31,31ff
- "En ny ånd", Ez 11,19
- "Jeg renser jer", Ez 36,25-31
- "Jeg vil udgyde min ånd", Joel 3,1
- "Over Jerusalems indbyggere", Zak 12,10
- Et *nyt* tempel (Ez 10-11); Ez 43; 47; Zak 14

Profetierne om den nye pagt

1. Syndernes forladelse, Jer 31; Ez 36
2. Gud tager bolig ved sin Ånd, Ez 11; Joel 3
3. Genskaber sit folk; Ez 37
4. Etisk nyskabelse, Ez 36; Jer 31
5. Kraft og åndsfylde, Joel 3; Ez 47
6. Universelt folk, Joel 3, Es 2; 49; Zak 14

Profetierne om den nye pagt

Påske → En ny exodus

Forløsning

Pinse → En ny pagt

Helligelse

Løvhyttefest → Et nyt Jerusalem

*Indsamlingen/
Gud hos sit folk*

Festerne og Guds frelsesplan

– Sabbat

Påske Forløsning (basis)

Pinse Helligelse (effektivering
og proces)

– Hornblæsning (sabbatsmånedens indvarsles)

– Forsoningsdagen (lille dommedag)

Løvhyttetfest Indsamling (mål)

– Sabbat

ApG 2 i lyset af samtidige jødiske kilder

6. PINSEDAG – "SINAJ 2"

ApG 2 = "Sinaj 2"

Da pinsedagen kom, var de alle forsamlet. Og med ét kom der fra himlen en lyd som af et kraftigt vindstød, og den fyldte hele huset, hvor de sad. Og tunger, som af ild viste sig for dem, fordelte sig og satte sig på hver enkelt af dem. Da blev de alle fyldt af Helligånden, og de begyndte at tale på andre tungemål, alt efter hvad Ånden indgav dem at sige.

ApG 2 = "Sinaj 2"

- "Lyd fra himlen", "ild"
- Ånden kommer over disciplene
- Den nye pagt, Joel 3 i Peters pinseprædiken
- Tungemål: den nye pagt for hele verden

“Tunger, som af ild”?

Da pinsedagen kom, var de alle forsamlet. Og med ét kom der fra himlen en lyd som af et kraftigt vindstød, og den fyldte hele huset, hvor de sad. Og tunger, som af ild viste sig for dem, fordelte sig og satte sig på hver enkelt af dem. Da blev de alle fyldt af Helligånden, og de begyndte at tale på andre tungemål, alt efter hvad Ånden indgav dem at sige.

“Tunger, som af ild”?

2 Mos 20,18:

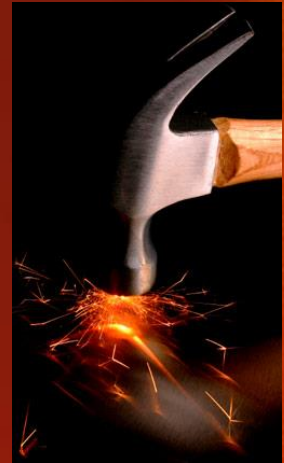
Hebr.: “hele folket så røster og flammer”.

Filon i Dekalogen 46-47 (ca. 10 f.Kr – 40 e. Kr.)

“Og en røst brød frem af ilden, som flød ud af himlen, en forunderlig og forfærdelig røst, en flamme udstyret med artikuleret tale i et for tilhøreren kendt sprog, som udtrykte dens ord med en sådan klarhed og tydelighed at folk syntes at se den, snarere end at høre den”.

"Tunger, som af ild"?

Talmud: bShab 9,3, 88b:

"Rabbi Johanan sagde: ... Hvert eneste ord, som gik ud fra den Almægtige blev delt op i 70 sprog. Rabbi Ishmaels elever lærte: Og som en hammer, der smadrer klippen i stykker, lige som en hammer deles op i mange gnister, sådan blev hvert eneste ord, som gik ud fra den Hellige, velsignet være Han, delt op i 70 sprog."

“Tunger, som af ild”?

Rabbinsk tradition:

- 70 ildtunger ved Sinaj?

Jf. Ånden over de 70 ældste (4 Mos 11)

- 70 ældste – ikke 12?

70 folk efter Sem, Kam og Jafet (1 Mos 10)

12 = Israels tal, 70 = *folkeslagenes* tal

Israel bærer nationerne i sig (1 Mos 12,3)

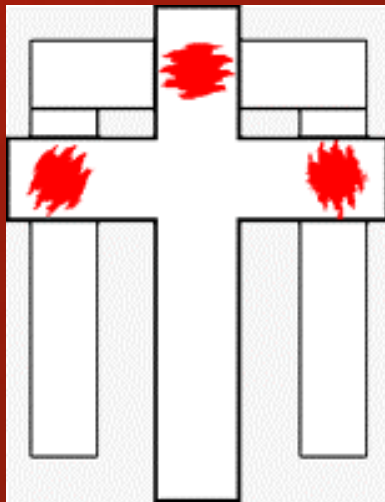
Den nye pagt bliver virkelighed

7. PINSEDAG I NT

Pinse = Påskens Klimaks...

Påske

Frelse fra slaveri

Pinse

Gud flytter ind

Påske og Pinse

- Man kommer kun til pinse via påske.
- Pinsen giver det, som påsken har vundet.
 - Påsken: forløsningen (jeg vil være jeres Gud)
 - Pinsen: helligelsen (I skal være mit folk)

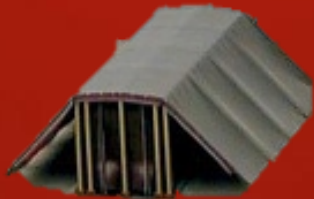
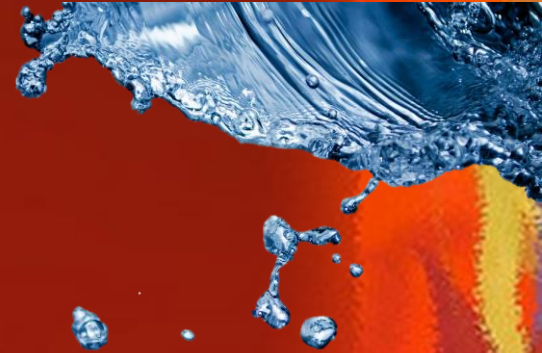
Påsken = frelseshistorisk engangsbegivenhed

Pinse = frelseshistorisk engangsbegivenhed

Jesus om pinsen - overfor Sinaj 1

"I skal døbes med Helligånden om ikke mange dage" (Apg 1,5)

Jeg og faderen tage bolig ved Helligånden (Joh 14)

... "mine bud", "bære frugt" (Joh 14 og 15)

... en begyndelse

Førstegrøden indtil den store løvhyttfest

“Høsten er stor” Matt 9,25-28

Jesus = førstegrøden
(1 Kor 15)

Ét neg → to brød

Førstegrøden af
jøder og hedninger
(2 Thess 2,13; Åb 14,1-5)

... en begyndelse

Førstegrøden – at bære frugt

- Ånden er en førstegrøde i os (Rom 8,23)
- "Men nu, da I er blevet befriet fra synden og er blevet trælle for Gud, får I den frugt, at I helliges og til sidst evigt liv" (Rom 6,22)

- Vintræet og grenene (Joh 15)
- "Åndens frugt" (Gal 5,22-32)
- "...takoffer, det vil sige frugten af læber..., godgørenhed og gavmildhed. (Hebr 13,15-16).

Hvor rammer pinsen vores liv?

8. PINSEDAG – OG OS?

Den nye pagts liv

“De, som tog imod hans ord, blev døbt, og den dag blev der føjet næsten tre tusind mennesker til.

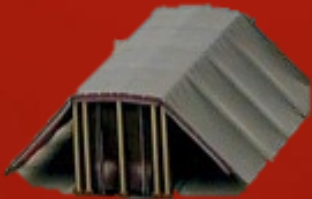
De holdt fast ved apostlenes lære og fællesskabet, ved brødets brydelse og ved bønnerne.”

(ApG 2,41-42)

Pinsen i mit liv

⇒ Pagtens indgåelse

⇒ Ånden i det nye tempel

⇒ Loven i hjerter af kød

Pagt slutningen

- Da de hørte det, stak det dem i hjertet, og de spurgte Peter og de andre apostle: »Hvad skal vi gøre, brødre?« Peter svarede: »Omvend jer og lad jer alle døbe i Jesu Kristi navn til jeres synders forladelse, så skal I få Helligånden som gave. For løftet gælder jer og jeres børn og alle dem i det fjerne, som Herren vor Gud vil kalde på.« (Apg 2,37-39)

Pagtsmåltidet

- Herren Jesus i den nat, da han blev forrådt, tog et brød, takkede, brød det og sagde: »Dette er mit legeme, som gives for jer; gør dette til ihukommelse af mig!« Ligeså tog han også bægeret efter måltidet og sagde: »Dette bæger er den nye pagt ved mit blod; gør dette, hver gang I drikker det, til ihukommelse af mig!« (1 Kor 11,23-25)

Ånden i det nye tempel

- Jesus: Faderen og jeg vil tage bolig i jer ved Helligånden (Johs 14,15-25; 16,7)
- Paulus: " Ved I ikke, at I er Guds tempel, og at Guds ånd bor i jer?" (1 Kor 3,16)

Loven i hjerterne

- Paulus: "I er et Kristus-brev ... ikke skrevet med blæk, men med den levende Guds ånd, ikke på tavler af sten, men i hjerter, på tavler af kød og blod ... Gud, som også har gjort os duelige til at være tjenere for en ny pagt, ikke bogstavens, men Åndens; for bogstaven slår ihjel, men Ånden gør levende". (2 Kor 3,3-6)

Loven i hjerterne

- "Men Åndens frugt er kærlighed, glæde, fred, tålmodighed, venlighed, godhed, trofasthed, mildhed og selvbeherskelse. Alt dette er loven ikke imod!" (Gal 5,22-23)

Dåben som pagtstegn – i lys af pagternes fest

9. VANDDÅBEN – OG PINSEN

Dåbens profetiske forlæg: Ez 36

Jeg vil ***stænke rent vand*** på jer, så I bliver rene. Jeg renser jer for al jeres urenhed og for alle jeres møgguder; jeg giver jer et nyt hjerte og en ny ånd i jeres indre. Jeg fjerner stenhjertet fra jeres krop og giver jer et hjerte af kød. Jeg giver jer min ånd i jeres indre, så I følger mine love og omhyggeligt holder mine bud. (Ez 36,25-27)

Ez 36 henviser til 2 Mos 24

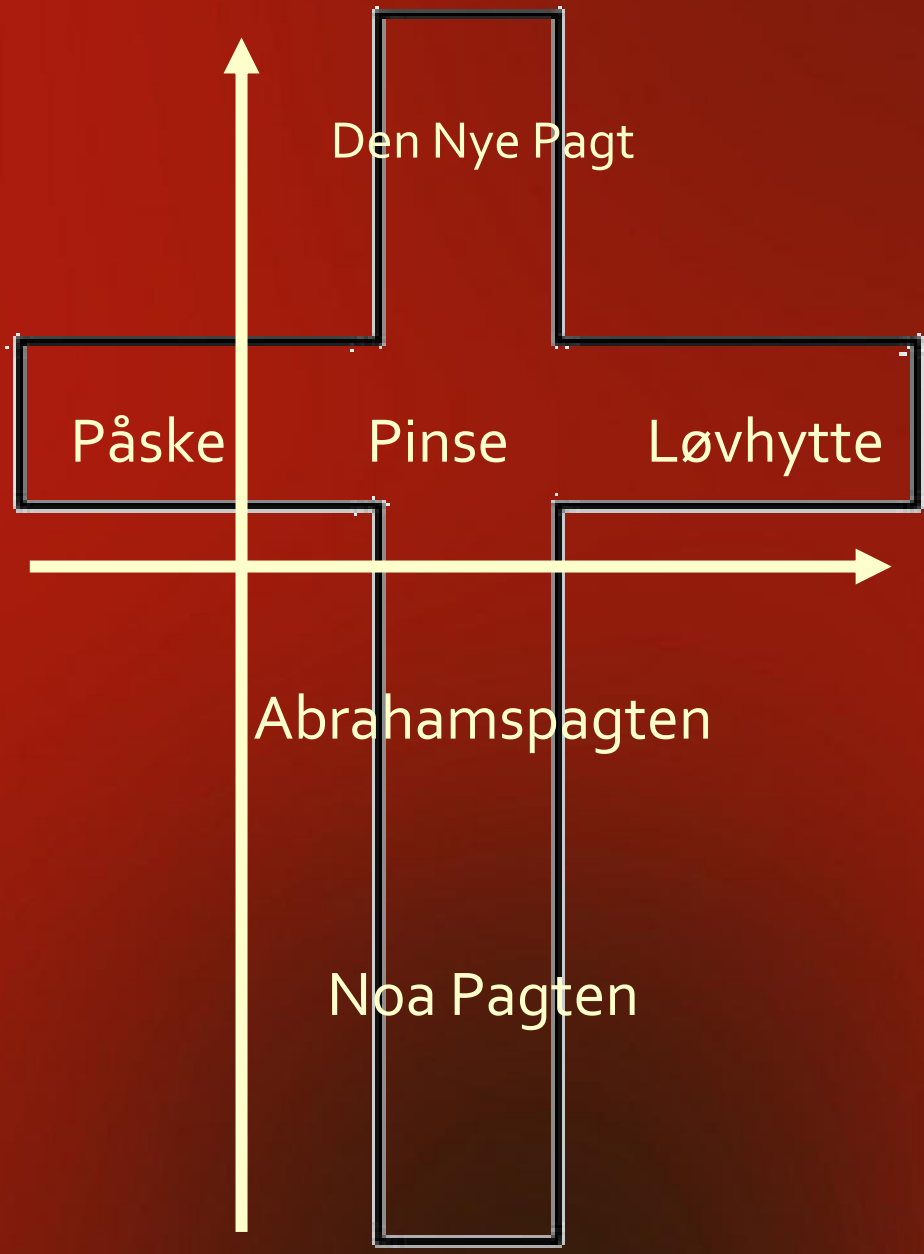
Vandet symbol på blodet

”Ja, efter loven bliver næsten alt rensset med blod, og der finder ingen tilgivelse sted, uden at der udgydes blod”, Hebr 9,19-22

Dåben og 2 Mos 24

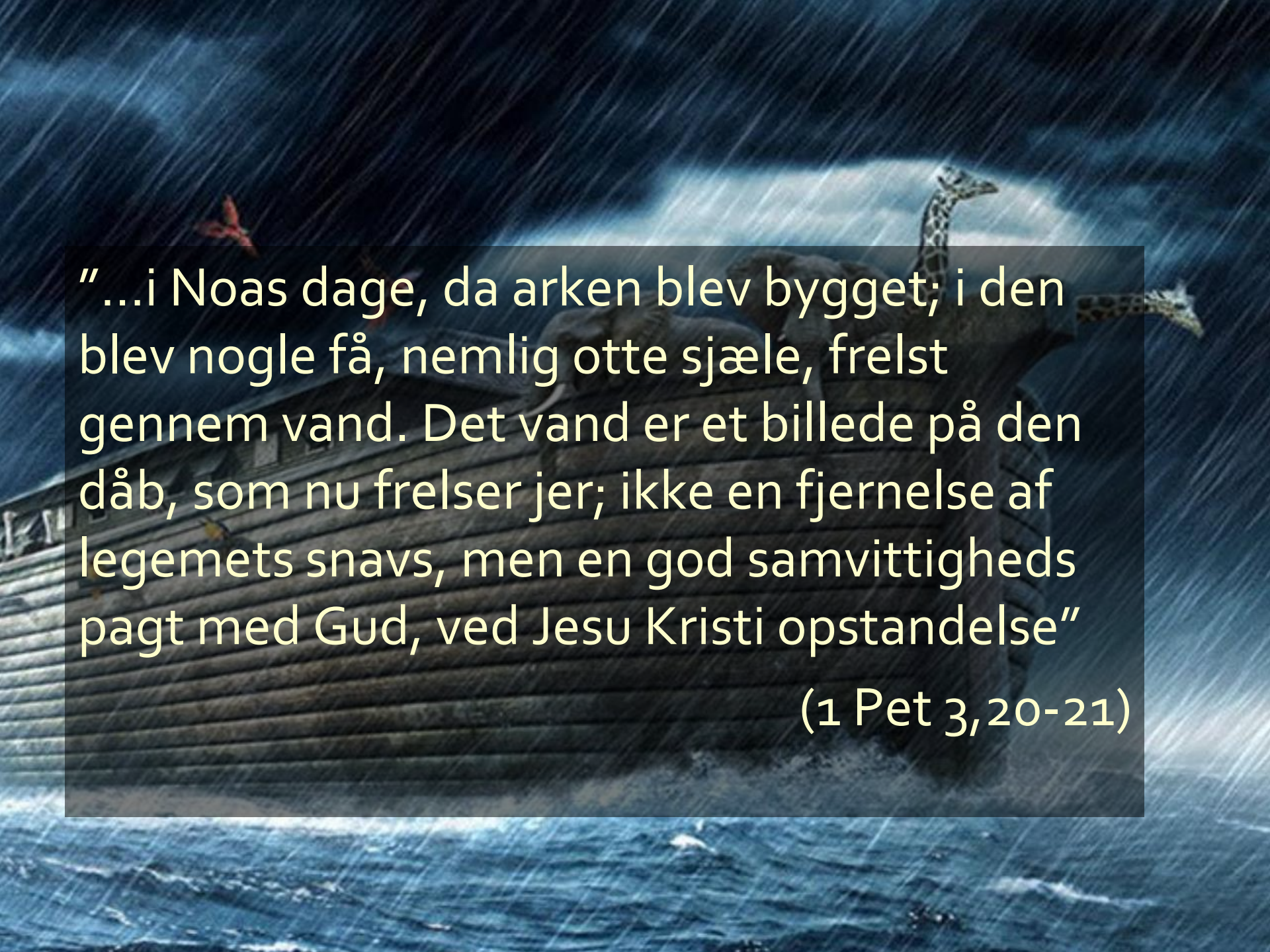
“og som efter Gud Faders forudviden ved Åndens helligelse er udvalgt til at vise lydighed og blive *bestænket med Jesu Kristi blod*”, 1. Pet 1,2.

“Lad os derfor træde frem med oprigtigt hjerte, i en fast tro og *bestænket på hjertet*, så vi er befriet for ond samvittighed, og med *legemet badet i rent vand*”, Hebr 10,22

Noapagten

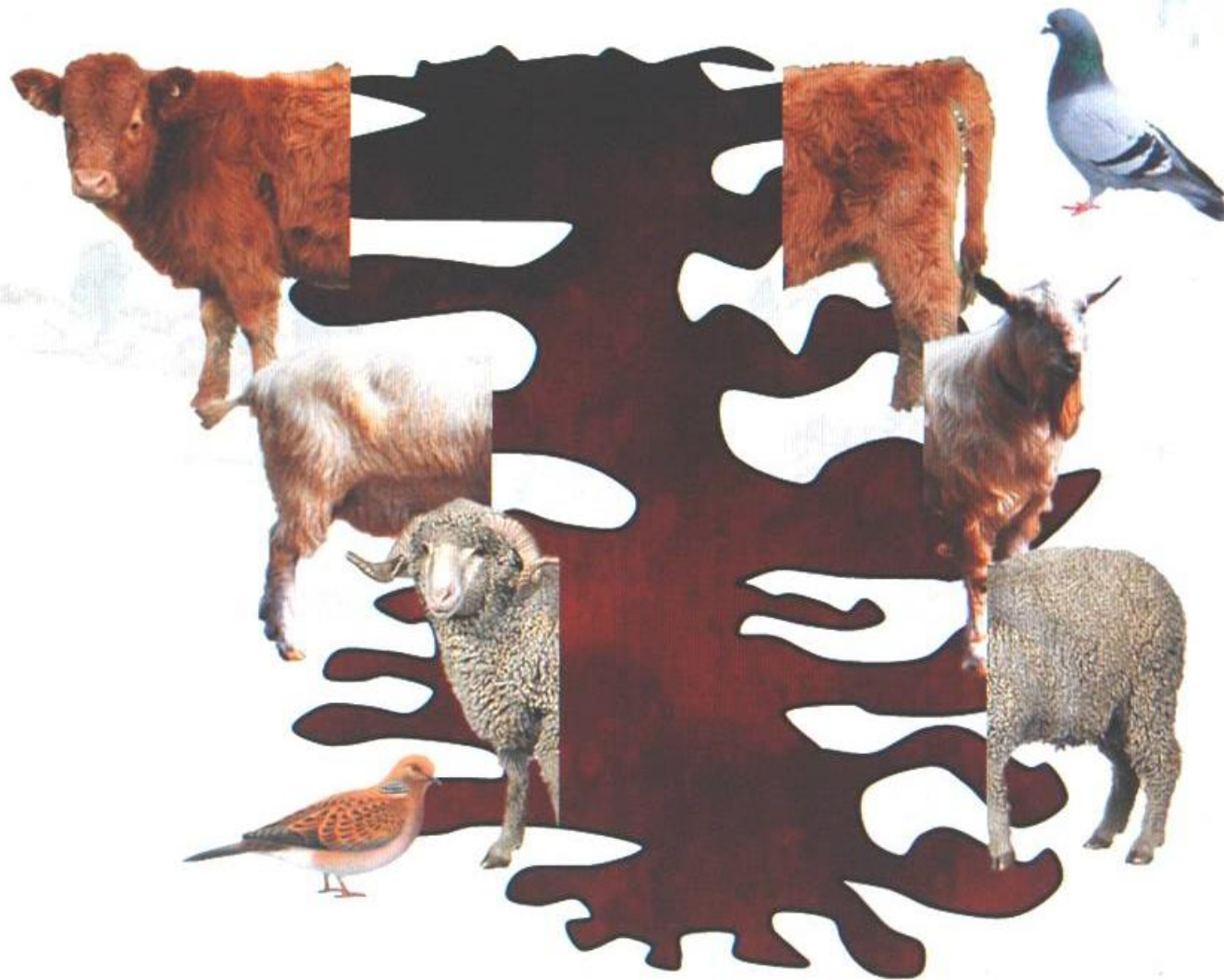

A dramatic scene of Noah's Ark during a storm. The ark is a large wooden structure with a ramp leading to the deck. Several giraffes are visible on the deck, and birds are flying in the sky. The sea is turbulent with white-capped waves. The sky is dark and filled with rain, creating a sense of urgency and danger.

“...i Noas dage, da arken blev bygget; i den blev nogle få, nemlig otte sjæle, frelst gennem vand. Det vand er et billede på den dåb, som nu frelser jer; ikke en fjernelse af legemets snavs, men en god samvittigheds pagt med Gud, ved Jesu Kristi opstandelse”

(1 Pet 3,20-21)

Abrahamspagten

Abrahamspagten

- Udvælgelse – til folkeslagenes *velsignelse*
- Pagtslutningen – gennem de døde dyr.
- Omskærelsen – fysisk tegn/fysisk folk.

- Dåben = Kristusomskærelse, Kol 2, Fil 3,2-4
– åndeligt tegn/åndeligt folk

Sinaj pagten

A dramatic painting of Moses standing on a rock, holding a staff, with a stormy sea and a blue sky in the background. The scene is set on a rocky shore with waves crashing against the rocks. The sky is a deep, vibrant blue with white clouds. The overall mood is one of divine power and leadership.

Det skal I vide, brødre: Vel var vore fædre alle under skyen og gik alle gennem havet og blev alle døbt til Moses i skyen og i havet og spiste alle den samme åndelige mad og drak alle den samme åndelige drik – for de drak af en åndelig klippe, som fulgte med, og den klippe var Kristus – og alligevel...

(1 Kor 10,1-4)

Festerne og Guds frelsesplan

– Sabbat

Påske Forløsning (basis)

Pinse Helligelse (proces)

– Hornblæsning (sabbatsmånedens indvarsles)

– Forsoningsdagen (lille dommedag)

Løvhyttetfest Indsamling (mål)

– Sabbat

Festerne og den Nye Pagt

Påske → Jesu død og opstandelse

Forløsning

Pinse → Ånden i det ny tempel

Helligelse

Løvhyttetfest → Den nye genfødte Jord

*Indsamlingen/
Gud hos sit folk*

Pinse - Kirkens fødselsdag?

Pinse - Kirkens fødselsdag?

- JA:

“Kirke” = den nye pagts åndelige gudsfolk af jøder og hedninger – har fødselsdag.

- NEJ:

“Kirke” = dem, der er i Kristus gennem alle tider – har ikke fødselsdag pinsedag.